

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ім. В.М. КОРЕЦЬКОГО**

ЯКУБОВСЬКИЙ Роман Володимирович

УДК: 347.73 : 37.014.543 (477)

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;

фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у відділі проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.

Науковий керівник – кандидат юридичних наук, член-кореспондент Національної академії правових наук України, **НАГРЕБЕЛЬНИЙ Володимир Петрович**, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, заступник директора.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент **ЧЕРНАДЧУК Віктор Дмитрович**, Українська академія банківської справи НБУ, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін та банківського права;

кандидат юридичних наук, **ЦВЕТКОВ Андрій Михайлович**, ТОВ „Юридична Фірма „АС Консалтинг”, директор.

Захист відбудеться « ____ » _____ 2011 р. о ____ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.236.03 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України за адресою: 01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України за адресою: 01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.

Автореферат розісланий « ____ » _____ 2011 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Т. І. Тарахонич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Ефективне функціонування вітчизняних навчальних закладів є одним з визначальних чинників соціально-економічного розвитку усього суспільства. Реалізація соціальної політики Української держави гарантується, зокрема, належним фінансовим забезпеченням навчальних закладів.

Питання правових аспектів фінансового забезпечення навчальних закладів є надзвичайно актуальними. На жаль, вони не забезпечені необхідними коштами у повному обсязі, їх фінансують за залишковим принципом. Тому підходи до регулювання положень фінансового забезпечення навчальних закладів повинні бути кардинально переглянуті, оскільки ефективність фінансового забезпечення можлива виключно за її матеріальної підтримки з бюджетів різних рівнів та альтернативних джерел, за умови пріоритетності бюджетного фінансування. Розвиток ринкових відносин обумовлює необхідність вдосконалення законодавства України у даній сфері регулювання суспільних відносин.

Теоретико-правові засади фінансування навчальних закладів висвітлювали у наукових працях представники багатьох наук: правознавці, економісти, педагоги, філософи, історики тощо. Вітчизняні та зарубіжні представники науки фінансового права О.Л. Апель, Д.А. Бекерська, К.С. Бельський, О.С. Близнюк, Л.К. Воронова, Н.В. Воротіна, О.Ю. Грачова, Н.Л. Губерська, О.О. Дмитрик, А.Г. Зюнькін, Н.К. Ісаєва, М.В. Карасьова, А.Т. Ковальчук, Т.О. Коломоець, М.П. Кучерявенко, І.В. Мартянов, А.О. Монаєнко, О.А. Музика-Стефанчук, В.П. Нагребельний, А.А. Нечай, С.О. Ніщима, О.П. Орлюк, П.С. Пацурківський, Н.Ю. Пришва, Є.А. Ровінський, О.О. Семчик, О.В. Солдатенко, Р.А. Усенко, Н.І. Хімичева, А.М. Цветков, В.Д. Чернадчук, Г.Ю. Шемшученко, В.К. Шкарупа та ін. внесли значний вклад у дослідження загальних проблем фінансування, видатків, залучення додаткових коштів тощо.

Крім того, при висвітленні проблемних положень дисертаційної роботи використано загальнотеоретичні дослідження та праці представників адміністративно-правової науки (В.Б. Авер'янов, С.С. Алексеев, О.Ф. Андрійко, Є.Б. Баянов, Г.О. Дорохова, Є.Б. Кубко, Н.М. Пархоменко, Г.С. Сапаргалієв, С.І. Штамм та ін.), праці європейських фахівців та інші дослідження, зокрема присвячені питанням Болонського процесу.

Фінансово-економічні аспекти розвитку навчальних закладів висвітлено у працях таких вчених, як: В.М. Андрієнко, Г.А. Балихін, Т.В. Белопольська, Й.М. Бескид, Т.М. Боголіб, В.С. Буковинський, О.Д. Василик, А.Б. Віфлеємський, В.М. Гельман, В.Г. Дем'янишин, І.В. Ішина, І.С. Каленюк, Н.В. Кузьминчук, І.О. Луніна, Ю.В. Пасічник, Г.В. Пашенко, І.В. Плішко, П.В. Проноза, С.Я. Салига, Т.В. Сорокіна, Л.В. Фещенко, С.І. Юрій та ін.

Основою дослідження стали також праці відомих вчених у галузі педагогіки, філософії та історії, серед яких: В.П. Андрущенко, Л.В. Артемова, В.С. Журавський, В.Г. Кремень, М.В. Левківський, С.М. Ніколаєнко, В.О. Огнев'юк, С.О. Сірополко, О.М. Субтельний тощо.

Відсутність науково обґрунтованих положень щодо сутності, правової природи та джерел фінансового забезпечення навчальних закладів обумовила необхідність проведення комплексного дослідження, присвяченого проблемам правового регулювання фінансового забезпечення навчальних закладів України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження здійснювалося відповідно до планових тем відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України «Розвиток демократичних засад державного управління в Україні: проблеми адміністративно-правового забезпечення» (номер державної реєстрації 0106U008728) та «Система органів виконавчої влади в Україні: адміністративно-правові проблеми удосконалення організації та діяльності» (номер державної реєстрації 0104U007588).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є дослідження проблемних питань правового регулювання фінансового забезпечення навчальних закладів, обґрунтування відповідних наукових положень і висновків, а також рекомендацій і пропозицій щодо вдосконалення законодавства України про фінансове забезпечення навчальних закладів.

Окреслена мета зумовила вирішення таких завдань:

проаналізувати розвиток, визначити правову сутність та характерні риси фінансового забезпечення навчальних закладів;

розглянути основні форми та види бюджетного фінансування навчальних закладів;

розкрити особливості бюджетного фінансування навчальних закладів;

з'ясувати особливості кредитування для отримання освіти в навчальних закладах;

визначити особливості фінансування навчальних закладів з альтернативних джерел;

проаналізувати структуру законодавства у сфері фінансового забезпечення навчальних закладів та сформулювати пропозиції щодо його вдосконалення;

висвітлити сучасний стан та запропонувати шляхи вирішення правових проблем фінансового забезпечення навчальних закладів в умовах Болонського процесу.

Об'єктом дослідження є врегульовані правовими нормами суспільні відносини, які виникають в процесі фінансового забезпечення навчальних закладів України.

Предметом дослідження є сукупність фінансово-правових норм, які містяться в нормативно-правових актах України та міжнародних актах і є засобами правового регулювання фінансового забезпечення навчальних закладів України.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої у дисертаційному дослідженні мети автор використовував систему принципів та підходів, яка побудована на філософсько-світоглядних, загальнонаукових та спеціально-наукових методах:

– діалектичний (використаний при характеристиці бюджетних та альтернативних джерел у їх багатоманітності та взаємозв'язку, що допомогло

встановити єдину комплексну систему фінансового забезпечення навчальних закладів);

– історичний (спрямований на розкриття еволюції розвитку наукової думки на різних етапах щодо основоположних джерел фінансового забезпечення навчальних закладів);

– аналітичний (за його допомогою досліджено видатки Державного бюджету України та інших країн, динаміку залучення додаткових коштів на розвиток навчальних закладів різних країн);

– системно-функціональний (слугував виявленню окремих елементів у системі фінансового забезпечення навчальних закладів, зокрема видів та форм фінансування, їх взаємозалежності та з'ясування їх впливу на розвиток освітньої галузі, а також формуванню ієрархічної структури нормативних актів досліджуваного явища);

– формально-юридичний (надав можливість провести аналіз норм права, розкрити правові підходи фінансового забезпечення навчальних закладів України та в умовах Болонського процесу);

– порівняльно-правовий (застосовувався при вивченні зарубіжного досвіду фінансових джерел у формі грантів, інноваційних систем особистих освітніх рахунків, ваучерної системи та можливості використання їх в Україні).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційне дослідження є комплексним дослідженням сутності, правової природи та джерел фінансового забезпечення навчальних закладів, а також шляхів удосконалення вітчизняного законодавства у цій сфері.

Наукову новизну дисертаційного дослідження становлять такі основні положення, висновки та рекомендації:

уперше:

запропоновано авторське визначення поняття фінансового забезпечення навчальних закладів як сукупності фінансово-правових відносин, які спрямовані на залучення та використання фінансових ресурсів шляхом бюджетного фінансування, кредитування та фінансування з альтернативних джерел з метою ефективного функціонування та розвитку навчальних закладів;

виявлено особливості фінансового забезпечення навчальних закладів: здійснюється при бюджетному фінансуванні, кредитуванні та фінансуванні з альтернативних джерел; реалізується на засадах безоплатності та безповоротності, за винятком надання кредитів для здобуття освіти; спрямування коштів здійснюється для розвитку будь-якого навчального закладу в межах реалізації його кошторису;

обґрунтовано необхідність створення загальнодержавного фонду сприяння розвитку державних навчальних закладів та місцевих фондів сприяння розвитку комунальних навчальних закладів;

визначено правові особливості фонду сприяння розвитку навчальних закладів, а саме цей фонд: фінансовий, цільовий, бюджетний, періодичний, публічний;

обґрунтовано необхідність прийняття «Порядку формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів, кваліфікованих робітників, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів

(післядипломна освіта)», «Положення про освітній грант» та «Положення про фонди сприяння розвитку навчальних закладів»;

удосконалено:

запропоновано вдосконалити механізм фінансування навчальних закладів України, зокрема, на підставі аналізу зарубіжного досвіду сформульовано пропозиції про впровадження в Україні у законодавчому порядку системи особистих освітніх рахунків та ваучерної системи;

сформульовано низку пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства, зокрема обґрунтовано прийняття спеціального закону «Про державне пільгове кредитування освіти»;

запропоновано внесення змін до ст. 61 Закону України «Про освіту» щодо забезпечення сталого бюджетного фінансування освіти та доповнення грантами переліку додаткових джерел фінансування;

обґрунтовано пропозиції щодо комплексного вдосконалення законодавства у сфері вищої освіти в Україні у контексті Болонського процесу;

набули подальшого розвитку:

наукові положення про правові аспекти фінансового забезпечення навчальних закладів у формі цільових програм розвитку навчальних закладів;

змістовна характеристика системи розподілу видатків державного бюджету та місцевих бюджетів на освіту як багаторівневої системи, при цьому освітні видатки місцевих бюджетів розподілено на такі складові частини: враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів та не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, а також системи виконання державного замовлення, при якій видатки на підготовку спеціалістів для загальносуспільних потреб фінансує державний бюджет, а для регіональних потреб – місцевий бюджет;

положення про надання платних освітніх послуг, особливості отримання благодійних внесків, освітніх грантів, банківських кредитів, характеристика освітнього страхування, засади діяльності піклувальних рад та фандрайзингу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації положення можуть бути використані у правотворчій діяльності при підготовці нових та вдосконаленні чинних нормативно-правових актів щодо проблем фінансового забезпечення навчальних закладів; у правозастосовчій практиці; у навчальному процесі при викладанні курсів з фінансового права, бюджетного права тощо; при підготовці підручників і навчальних посібників, що пов'язані з питаннями теоретичних основ фінансового забезпечення, у тому числі навчальних закладів.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертації обговорювали на засіданні відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Окремі результати дослідження оприлюднені на: IV Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Луцьк, 14-15 березня 2008 р.; тези опубліковано); IX Всеукраїнській науково-практичній конференції «Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні» (м. Острог, 30-31 травня 2008 р.; тези опубліковано); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні питання

юридичної науки» (м. Тернопіль, 30 вересня 2008 р.; тези опубліковано); Міжнародній науково-практичній конференції «Четверті Прибузькі юридичні читання» (м. Миколаїв, 28-29 листопада 2008 р.; тези опубліковано); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Управління в освіті» (м. Львів, 23-24 квітня 2009 р.; тези опубліковано); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання реформування правової системи України» (м. Луцьк, 29-30 травня 2009 р.; тези опубліковано); Міжнародній науковій конференції «Восьмі осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 4-5 грудня 2009 р.; тези опубліковано); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Тенденції та пріоритети реформування законодавства України» (м. Запоріжжя, 13 березня 2010 р.; тези опубліковано); XII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи» (м. Тернопіль, 09 квітня 2010 р.; тези опубліковано); 5-й Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Нові технології та інформатизація суспільства» (м. Караганда, 16 квітня 2010 р.; тези опубліковано); II Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених та студентів «Закарпатські правові читання» (м. Ужгород, 29-30 квітня 2010 р.; тези опубліковано); II Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми правової системи України» (м. Київ, 28 жовтня 2010 р.; тези опубліковано).

Публікації. Основні теоретичні положення та практичні рекомендації дисертаційного дослідження викладено у 19 авторських публікаціях, серед яких 6 наукових статей у журналах і збірниках, що входять до переліку наукових фахових видань ВАК України, 1 статті в зарубіжному виданні і 12 тез доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура дисертаційної роботи обумовлена її метою і завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел. **Загальний обсяг дисертації** становить 211 сторінок, з яких 34 сторінки - список використаних джерел (278 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, проаналізовано ступінь наукової розробки проблеми, відображено зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету і завдання, об'єкт та предмет дослідження, його методологічну основу, сформульовано положення, що складають наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, наведено дані про апробацію та опублікування результатів дослідження, його структуру та обсяг.

Розділ 1 «Теоретико-правові основи та сутність фінансового забезпечення навчальних закладів України» складається з двох підрозділів, присвячених аналізу правових аспектів історичного розвитку, поняття та особливостей фінансового забезпечення навчальних закладів, змістовній характеристиці ключових форм і видів бюджетного фінансування навчальних закладів.

У **підрозділі 1.1. «Становлення та теоретико-правова характеристика змісту фінансового забезпечення навчальних закладів»** досліджено історичні аспекти джерел фінансового забезпечення навчальних закладів від періоду Київської

Русі до радянського періоду включно, що дало можливість здійснити аналіз їх особливостей та провести узагальнення досвіду матеріальної підтримки освітньої галузі у національній історії, визначити передумови до подальшого вдосконалення механізму фінансового забезпечення навчальних закладів України. Встановлено, що до ХХ ст. основними джерелами фінансування навчальних закладів були плата за навчання та благодійні внески. Бюджетні кошти є основним матеріальним ресурсом за періоду радянської держави.

Автором проаналізовано наукові підходи багатьох дослідників, зокрема юристів та економістів, котрі вивчали фінансово-правові проблеми навчальних закладів, у тому числі бюджетне фінансування, видатки та кредитування освіти, правові аспекти залучення в освітню сферу позабюджетних коштів, проблеми удосконалення законодавства про освіту. Проведений аналіз засвідчив, що досі не в повній мірі вирішені проблемні питання правового регулювання фінансового забезпечення навчальних закладів, тому вони потребують всебічного опрацювання.

Значна увага зацентрована на тому, що фінансове забезпечення необхідне для ефективного розвитку навчальних закладів і проявляється у залученні та використанні фінансових ресурсів за допомогою бюджетного фінансування, кредитування та фінансування з альтернативних джерел.

У роботі розглянуті існуючі в науковій літературі підходи вчених щодо визначення понять «фінансування», «бюджетне фінансування» та запропоноване уточнення визначення цих термінів, проаналізовано юридичну сутність понять «кредитування» та «власні надходження бюджетних установ», дано авторське визначення фінансового забезпечення навчальних закладів та виокремлено його правові особливості.

У *підрозділі 1.2. «Правові аспекти форм і видів бюджетного фінансування навчальних закладів»* досліджено теоретико-правові засади основних форм та видів видатків і бюджетного фінансування навчальних закладів у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників, проведено аналіз і запропоновано вдосконалення видатків на розвиток навчальних закладів у вітчизняному законодавстві.

Серед форм бюджетного фінансування основною для державних та комунальних навчальних закладів є кошторисне фінансування. Разом з тим, на основі вивчення практики виявлено недоліки, які притаманні кошторисному фінансуванню, обґрунтовано необхідність фінансового забезпечення навчальних закладів у формі цільових програм розвитку навчальних закладів.

Проведений аналіз засвідчив, що у наукових джерелах відсутні єдині підходи та критерії щодо розмежування видатків та бюджетного фінансування навчальних закладів. Встановлено, що видатки на освіту за законодавством України поділяються за програмною, відомчою, функціональною та економічною класифікацією. При застосуванні програмно-цільового фінансування навчальних закладів можливе підвищення ефективності їх матеріального забезпечення. За відомчою класифікацією головний розпорядник виділяє бюджетні кошти, зокрема на фінансування навчальних закладів. При функціональній класифікації для ефективного розподілу видатків навчальним закладам пропонується згрупувати видатки за загальним об'єктом «освіта». На основі відповідної економічної класифікації мають складатися кошториси навчальних закладів, вестись

бухгалтерський облік, звітність та контроль за використанням матеріальних ресурсів. До переліку захищених видатків запропоновано й обґрунтовано включення видатків на здійснення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти.

Розділ 2 «Правове регулювання джерел фінансового забезпечення навчальних закладів України» складається з трьох підрозділів, в яких розглянуто стан правового регулювання фінансового забезпечення освітніх закладів в Україні та запропоновано шляхи вирішення проблемних правових питань бюджетного фінансування, кредитування для отримання освіти та фінансування навчальних закладів з альтернативних джерел.

У *підрозділі 2.1. «Правові засади бюджетного фінансування навчальних закладів»* визначено ключову роль у фінансовому забезпеченні навчальних закладів бюджетного фінансування, що виступає гарантом надання безкоштовної дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної та на конкурсних засадах вищої освіти у державних і комунальних навчальних закладах.

Проаналізовано та уточнено теоретичні положення щодо таких категорій фінансового права, як: «видатки», «державні видатки», «державні витрати», «публічні видатки», «бюджетні видатки», «бюджет», «державний бюджет».

На основі аналізу Бюджетного кодексу України автором проведено розподіл видатків на освіту з державного та місцевих бюджетів та зробив висновок про те, що така система розподілу – багаторівнева. При цьому освітні видатки місцевих бюджетів поділяються на ті, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, та ті, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів.

Запропоновано удосконалення правового механізму державного замовлення та необхідність його закріплення у «Порядку формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів, кваліфікованих робітників, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів (післядипломна освіта)», а також затвердження у формі постанови уряду. Крім того, розглянуто правові аспекти забезпечення видатками позашкільні навчальні заклади.

Запропоновано необхідність перегляду підходів до забезпечення бюджетних асигнувань на освіту та обґрунтовано внесення змін до ст. 61 Закону України «Про освіту».

Аналіз зарубіжного досвіду використання новітньої системи особистих освітніх рахунків та ваучерної системи, на переконання автора, обумовлює можливості використання їх на практиці в Україні.

У *підрозділі 2.2. «Правові основи кредитування для отримання освіти у навчальних закладах»* проаналізовано фінансово-правові засади кредитування для здобуття освіти, розглядаються проблеми та визначено шляхи вдосконалення чинного законодавства України у цій сфері.

З'ясовано, що кредитування для отримання освіти може здійснюватися з бюджету та за рахунок банківського кредиту. Проте отримання освіти за допомогою коштів бюджету має більші переваги порівняно з банківським кредитом, оскільки держава гарантує пільгові умови повернення кредиту та відсотків.

Дисертант детально проаналізував правовий механізм надання пільгових довгострокових кредитів для здобуття вищої освіти, визначив позитивні та

негативні положення такого механізму. Запропоновано державне пільгове кредитування для отримання освіти у навчальних закладах врегулювати у спеціальному законі «Про державне пільгове кредитування освіти».

У *підрозділі 2.3. «Правові аспекти фінансування навчальних закладів з альтернативних джерел»* досліджено правові питання залучення альтернативних джерел як важливих матеріальних ресурсів навчальних закладів.

У дисертації приділено увагу дослідженню правового регулювання платних освітніх послуг навчальних закладів як ключових фінансових ресурсів серед альтернативних джерел. Зазначається, що договірні відносини між навчальним закладом та особою щодо платних освітніх послуг є у певній мірі фінансово-правовими, оскільки мають грошовий характер. Виокремлено питання розміру плати за навчання та запропоновано удосконалити правовий механізм визначення її вартості.

Засобом матеріальної підтримки навчальних закладів є благодійні внески, котрі, однак, не отримали належного практичного розвитку. Тому запропоновано вдосконалити правовий механізм надання таких внесків та визначити засади мотивації благодійників. Окрім того, розширення переліку альтернативних джерел можливе за допомогою освітніх грантів, банківських кредитів і освітнього страхування. Особливої уваги потребують правові засади отримання освітніх грантів навчальними закладами, що дасть можливість реалізовувати освітні проекти, підвищувати кваліфікацію працівників, отримувати обладнання, підручники, підтримувати неприбуткові освітні програми та здобуття освіти для здібних громадян. Неврегульованість у законодавстві України положень про освітні гранти свідчить про необхідність їх правового закріплення у ст. 61 Закону України «Про освіту» та механізму їх реалізації в «Положенні про освітній грант».

Розділ 3 «Основні шляхи реформування законодавства України про фінансове забезпечення навчальних закладів» містить два підрозділи, в яких досліджено стан та напрямки вдосконалення законодавства України про фінансове забезпечення навчальних закладів, у тому числі в умовах Болонського процесу.

У *підрозділі 3.1. «Напрямки вдосконалення законодавства про фінансове забезпечення навчальних закладів»* проаналізовано чинне законодавство про фінансове забезпечення навчальних закладів, запропоновано шляхи його вдосконалення.

Встановлено, що правовідносини у сфері освіти мають комплексне, різногалузеве регулювання (адміністративне, фінансове, цивільне, трудове та ін.), тому освітнє законодавство постає як комплексна галузь законодавства. Нормативно-правові акти щодо фінансового забезпечення навчальних закладів згруповано за двома напрямками, а саме: внутрішній, який представлений національними актами, та зовнішній, що охоплює міжнародно-правові акти.

Автором обґрунтовано необхідність створення загальнодержавного фонду сприяння розвитку державних навчальних закладів та місцевих фондів сприяння розвитку комунальних навчальних закладів, а також запропоновано визначити правовий механізм залучення та використання коштів таких фондів у «Положенні про фонди сприяння розвитку навчальних закладів».

У підрозділі 3.2. «*Особливості розвитку законодавства України про фінансове забезпечення навчальних закладів у контексті Болонського процесу*» досліджено правові основи становлення та перспективи розвитку української освіти і навчальних закладів в умовах Європейського простору вищої освіти.

Обґрунтовано особливості адаптації національної системи вищої освіти до Болонського процесу при збереженні національних освітніх надбань. Аналіз національних та міжнародних нормативних актів у сфері Болонського процесу вказує на необхідності вирішення проблем: надання університетської автономії, сприяння мобільності, розвиток навчання впродовж життя, підвищення привабливості, соціальний вимір і диверсифікація фінансування у Європейському просторі вищої освіти.

У зв'язку з цим дисертантом запропоновано комплексне вдосконалення законодавства у сфері вищої освіти з метою її розвитку в умовах Болонського процесу.

У **Висновках** сформульовані найбільш важливі результати та положення дисертаційного дослідження, наведено теоретичні узагальнення та вирішення наукового завдання щодо розробки концептуальних засад правового регулювання фінансового забезпечення навчальних закладів та внесені рекомендації для їх запровадження в законодавстві України. До найважливіших з них належать:

1. Проведений аналіз становлення фінансового забезпечення навчальних закладів вказує, що на кожному історичному етапі застосовували різноманітні джерела фінансування навчальних закладів, насамперед бюджетні та альтернативні. При цьому до ХХ ст. навчальні заклади функціонують загалом з альтернативних джерел (платного навчання, благодійних внесків доброчинців і меценатів), а за радянського періоду основну роль відігравало бюджетне фінансування з одночасним використанням інших джерел фінансування.

2. Фінансове забезпечення навчальних закладів – це сукупність фінансово-правових відносин, які спрямовані на залучення та використання фінансових ресурсів шляхом бюджетного фінансування, кредитування та фінансування з альтернативних джерел з метою ефективного функціонування та розвитку навчальних закладів. Особливості фінансового забезпечення навчальних закладів полягають у наступному: 1) воно здійснюється за допомогою бюджетного фінансування (видатки Державного бюджету України та місцевих бюджетів), кредитування (кредити для отримання освіти у навчальних закладах) та фінансування з альтернативних джерел (додаткові кошти навчальних закладів); 2) забезпечення фінансовими ресурсами відбувається на умовах безоплатності та безповоротності (окрім випадків надання фінансових ресурсів на платній та зворотній основі, зокрема при наданні кредитів для здобуття освіти); 3) спрямування коштів для забезпечення цілей та потреб розвитку навчального закладу в межах реалізації його кошторису.

3. Ключовою формою бюджетного фінансування державних та комунальних навчальних закладів є кошторисне фінансування, котре: 1) пов'язане з виділенням коштів з відповідного бюджету (державного чи місцевих бюджетів); 2) отримувачами матеріальних ресурсів є бюджетні установи; 3) основним фінансовим планом надання бюджетних коштів є кошторис, що складається із

загального та спеціального фондів; 4) бюджетні кошти мають цільове спрямування з метою реалізації бюджетними установами завдань і функцій держави та органів місцевого самоврядування. Водночас притаманні кошторисному фінансуванню недоліки актуалізують перехід на нові засади фінансового забезпечення у формі цільових програм розвитку навчальних закладів на визначений період та правове оформлення таких програм. Матеріальна підтримка програм здійснюватиметься коштами державного бюджету України, місцевих бюджетів та додаткових коштів. При цьому кошти на підставі такої програми слід спрямовувати за цільовим призначенням для вирішення конкретної проблеми навчального закладу.

З метою оптимізації фінансового забезпечення освітніх закладів України необхідно здійснити групування видатків за загальним об'єктом «освіта» для ефективності розподілу видатків на навчальні заклади. Крім того, до переліку захищених запропоновано включити видатки на здійснення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти.

4. Бюджетне фінансування державних та комунальних навчальних закладів здійснюється за допомогою видатків бюджету, при цьому обґрунтовано, що система видатків на освіту є багаторівневою. Матеріальні ресурси видають з державного та місцевих бюджетів з деталізацією розподілу видатків між різними рівнями освіти та типами державних навчальних закладів. Освітні видатки місцевих бюджетів враховують при визначенні міжбюджетних трансфертів та не враховують при визначенні міжбюджетних трансфертів.

Встановлено, що замовлення підготовки спеціалістів для загальносуспільних потреб у навчальних закладах державної власності фінансують з державного бюджету, а для регіональних потреб у навчальних закладах комунальної власності – з місцевого бюджету. Правовий механізм державного замовлення повинен формуватися, зважаючи на потреби галузей економіки та ринку праці, і має міститися в «Порядку формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів, кваліфікованих робітників, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів (післядипломна освіта)», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України.

Зі ст. 61 Закону України «Про освіту» слід виключити положення щодо забезпеченості бюджетних асигнувань на освіту в розмірі не меншому десяти відсотків національного доходу та доповнити нормою такого змісту: «Видатки на освіту встановлюються щорічно у державному та місцевих бюджетах з урахуванням нормативів фінансування, що затверджуються Кабінетом Міністрів України».

5. Зарубіжний досвід використання новітньої системи особистих освітніх рахунків та ваучерної системи може бути позитивним для удосконалення правового механізму фінансування навчальних закладів України. У зв'язку з цим виокремлено такі переваги використання особистих освітніх рахунків: 1) фінансовий вклад держави «на старті», що дозволить зекономити кошти та збільшити мотивацію працедавців до підвищення кваліфікації працівників; 2) особистий контроль власника рахунку за внесеним депозитом; 3) висока ступінь адаптації навчальних закладів до потреб споживачів; 4) звільнення та надання пільг зі сплати певних податків з боку роботодавця; 5) документування освітніх досягнень особи та надання такої інформації працедавцю; 6) прозорий механізм знижок сплати

фінансових зобов'язань власником рахунку. Ефективність ваучерної системи характеризується тим, що: 1) кошти спрямовують одразу до навчальних закладів; 2) відбувається підвищення якості навчання в результаті конкуренції між навчальними закладами за споживача освітніх послуг; 3) зникає проблема економії бюджетних коштів, яка завжди є актуальною при бюджетному фінансуванні; 4) навчальні заклади самостійно, на власний розсуд можуть розпоряджатися коштами; 5) можливість самостійного вибору навчального закладу особою, що навчається, чи її батьками.

6. Державне кредитування для отримання освіти у широкому розумінні – це бюджетні кошти, які надають отримувачу для оплати освітніх послуг навчальних закладів, а у вузькому – різновид пільгового довгострокового кредиту на освітні цілі, що включає фінансово-правовий механізм надання та повернення коштів отримувачем з наданням матеріальної підтримки державою.

Запропоновано вдосконалення правового механізму державного пільгового кредитування для отримання освіти у навчальних закладах у спеціальному законі «Про державне пільгове кредитування освіти», у якому слід закріпити такі основні положення: 1) надання державних кредитів на здобуття не тільки вищої, а й професійно-технічної освіти; 2) на період навчання забезпечити в межах коштів освітнього кредиту оплату витрат на купівлю підручників, навчального приладдя, коштів на проживання та харчування, інших витрат, що пов'язані з навчанням; 3) функції з видачі освітнього кредиту передати державним банкам, що спростить процедури отримання пільгового державного кредиту та усуне безліч посередників на шляху залучення кредитних ресурсів на освіту, створить більші гарантії контролю за рухом коштів та погашення кредитів; 4) за допомогою типової (примірної) форми встановити основні положення договору освітнього кредиту; 5) засади про довгостроковий характер кредиту з відстрочкою сплати основної суми кредиту та відсотків протягом усього періоду навчання і до часу працевлаштування випускника; 6) в законодавчому порядку забезпечити гарантії щодо пільгової відсоткової ставки за кредитом та додаткові пільги особам, що мають дітей, успішно навчалися, здобували освіту за дефіцитними спеціальностями на ринку праці; 7) в банківському законодавстві передбачити додаткову гарантію для держави у формі поруки, що її надає банку поручитель за невиконання зобов'язань особами, що отримали кредит.

7. Залучення альтернативних джерел до загальноосвітніх навчальних закладів доцільно пов'язати з діяльністю піклувальних рад (сприятимуть надходженню додаткових коштів) та фандрайзингом (за допомогою якого здійснюється залучення пожертвувань на виконання визначених проектів).

8. Для навчальних закладів платні послуги становлять значні надходження з-поміж альтернативних джерел. На переконання автора, розмір плати за навчання необхідно переглядати щорічно з урахуванням рівня інфляції за попередній рік, що повинно бути закріплене в договорі, а для осіб, які сплатили за весь період навчання, розмір плати змінюватись не повинен. Крім того, необхідно запровадити правовий механізм розрахунку вартості плати за навчання з урахуванням соціального становища кожного студента.

9. Джерелом альтернативних надходжень навчальних закладів є також благодійні внески. Запропоновано врегулювати на законодавчому рівні механізм мотивації благодійників у таких формах: моральній (відзначення нагородами, відзнаками тощо) та матеріальній (податкові пільги).

10. Серед додаткових джерел фінансування у ст. 61 Закону України «Про освіту» обґрунтовано закріпити положення щодо грантів. Правовий механізм освітнього гранту слід деталізувати в «Положенні про освітній грант», де необхідно визначити такі основні положення: 1) визначення терміну «освітній грант»; 2) основні принципи надання гранту (безповоротність, неприбутковість, рівність, цільовий та конкурсний характер); 3) суб'єкти надання гранту та коло їх отримувачів, їх права та обов'язки; 4) загальні критерії отримання гранту; 5) процедура проведення конкурсу на отримання освітніх грантів; 6) умови договору освітнього гранту; 7) оподаткування гранту; 8) відповідальність за нецільове використання коштів освітнього гранту.

11. Як альтернативне джерело фінансового забезпечення навчальних закладів України повинно функціонувати механізм банківського кредитування освіти комерційними банками. Крім того, одним з альтернативних джерел фінансового забезпечення навчальних закладів може бути освітнє страхування, яке стане додатковою гарантією забезпечення фінансової підтримки при вступі до навчального закладу на платну форму навчання та під час навчання особи, а для самого закладу – можливістю отримання додаткових коштів.

12. Освітнє законодавство являє собою комплексну галузь законодавства, що складається з правових норм та інститутів, які регулюють сукупність суспільних освітніх відносин та відносин неосвітнього характеру (зокрема, фінансових, адміністративних, цивільних тощо). Нормативно-правові акти щодо фінансового забезпечення навчальних закладів згруповано за двома напрямками: 1) внутрішній, який представлений національними актами, 2) зовнішній, що охоплює міжнародно-правові акти. При цьому національні акти за їх юридичною силою поділяються на чотири основних рівні: конституційний, законодавчий, підзаконний, локальний.

13. Запропоновано створити загальнодержавний фонд сприяння розвитку державних навчальних закладів як складову державного бюджету, а також місцеві фонди сприяння розвитку комунальних навчальних закладів, матеріальною базою котрих будуть місцеві бюджети. Правовий механізм залучення та використання коштів зазначених фондів слід передбачити у спеціальному Положенні про фонди сприяння розвитку навчальних закладів, яке має затверджуватись Кабінетом Міністрів України.

Особливостями фонду сприяння розвитку навчальних закладів, на думку дисертанта, є: 1) фінансовий фонд, оскільки акумулює матеріальні ресурси; 2) цільовий фонд, позаяк кошти формуються з доходів, що спрямовуються на фінансування визначених завдань; 3) бюджетний фонд, кошти якого закріплені у загальному та спеціальному фондах бюджету; 4) періодичний фонд, оскільки його видатки щороку передбачає закон про державний бюджет чи рішення органу місцевого самоврядування щодо місцевого бюджету, і діяльність фонду також здійснюється протягом бюджетного періоду; 5) публічний фонд, який утворюється для задоволення публічних потреб суспільства та держави.

14. Створення Європейського простору вищої освіти та необхідність реалізації стратегічних принципів Болонського процесу до 2020 р. актуалізують приведення у відповідність вітчизняних нормативних актів новим пріоритетам розвитку європейської вищої освіти. Тому обґрунтовано комплексне вдосконалення законодавства у сфері вищої освіти шляхом: 1) правового визначення поняття «автономія університету»; 2) врегулювання фінансово-правових механізмів розпорядження власними коштами державних вищих навчальних закладів та запровадження інституту громадського контролю за рухом фінансових ресурсів; 3) надання права вищим навчальним закладам відкривати рахунки, зокрема депозитні, а також користування банківськими кредитами; 4) використання особистих немайнових та майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності, створені в межах вищого навчального закладу, у тому числі можливість продажу патентів та ліцензій на такі об'єкти; 5) визначення сутності та правового статусу самоврядного (автономного) дослідницького національного університету; 6) врегулювання академічної мобільності студентів, викладачів та вчених, насамперед можливості їх участі у європейських освітніх програмах мобільності; 7) впровадження фінансово-правових механізмів підтримки мобільності, зокрема за допомогою національної системи грантів та позик; 8) встановлення правових засад навчання впродовж життя; 9) врегулювання соціального виміру освіти з метою фінансової підтримки соціально незахищених та осіб з особливими потребами.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Якубовський Р. В. Фінансування освіти: правовий зміст, поняття та види / Р. В. Якубовський // Держава і право : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2009. – Вип. 46. – С. 410–415.
2. Якубовський Р. В. Правові аспекти позабюджетних коштів на освіту / Р. В. Якубовський // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2010. – № 2(34). – С. 201–205.
3. Якубовський Р. В. Кредитування освіти: правові засади та проблеми вдосконалення / Р. В. Якубовський // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 3. – С. 114–117.
4. Якубовський Р. В. Особливості бюджетного фінансування освіти / Р. В. Якубовський // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 11. – С. 177–180.
5. Якубовський Р. В. Фінансово-правові проблеми освіти в умовах Болонського процесу / Р. В. Якубовський // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 12. – С. 99–103.
6. Якубовський Р. В. Правові засади фінансового забезпечення навчальних закладів: зарубіжний досвід і

перспективи його використання в Україні / Р. В. Якубовський // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 1. – С. 138–142.

7. Jakubowski R. Struktura finansowania oświaty na Ukrainie: wybrane zagadnienia prawne / R. Jakubowski // Administracja. Teoria - Dydaktyka - Praktyka. – 2010. – № 3(20). – S. 138–151.

8. Якубовський Р. В. Актуальні аспекти правового регулювання фінансування освіти / Р. В. Якубовський // Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку: зб. тез наукових доповідей IV Міжнар. наук.-практ. конф. (14-15 березня 2008 р., м. Луцьк) / Уклад М. Л. Варченко, Н. М. Гончарова, І. О. Коритнюк, О. О. Мартишук, В. В. Мачіха, І. Є. Смага, Д. С. Чернета. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2008. – С. 146–148.

9. Якубовський Р. В. Нормативно-правові акти, що регулюють фінансування освіти / Р. В. Якубовський // Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні: матеріали IX Всеукр. наук.-практ. конф. (30-31 травня 2008 р., м. Острог). – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2008. – С. 402–405.

10. Якубовський Р. В. Проблеми фінансово-правового регулювання кредитування освіти / Р. В. Якубовський // Актуальні питання юридичної науки: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. – Тернопіль, 2008. – Ч. 1.– С. 49–52.

11. Якубовський Р. В. Деякі аспекти фінансування освіти у законодавстві України / Р. В. Якубовський // Сучасний вимір держави та права: зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. Четверті «Прибузькі юридичні читання» / За ред. В. І Терентьєва, О. В. Козаченка. – Миколаїв: Вид-во «Ліон», 2008. – С. 300–302.

12. Якубовський Р. В. Правові аспекти бюджетного фінансування освіти в Україні / Р. В. Якубовський // Управління в освіті: зб. тез доповідей IV Міжнар. наук.-практ. конф. (23-24 квітня 2009 р., м. Львів). – Львів: Видавництво ДЦ МОНУ, 2009. – С. 259–260.

13. Якубовський Р. В. Правова регламентація надання платних послуг закладами освіти / Р. В. Якубовський // Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наукових статей за матеріалами VI Міжнар. наук.-практ. конф. (29-30 травня 2009 р., м. Луцьк) / Уклад. Т. Д. Климчук. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2009. – С. 119–120.

14. Якубовський Р. В. До питання про грант як джерело фінансування освіти / Р. В. Якубовський // Актуальні проблеми юридичної науки: зб. тез Міжнар. наук. конфер. «Восьмі осінні юридичні читання» (4-5 грудня 2009 р., м. Хмельницький): У 4-х частинах. – Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2009. – Частина друга: «Конституційне право. Адміністративне право. Фінансове право. Інформаційне право. Земельне право. Аграрне право. Екологічне право. Природоресурсне право. Трудове право та право соціального забезпечення». – С. 228–229.

15. Якубовський Р. В. Правова природа фінансування освіти / Р. В. Якубовський // Тенденції та пріоритети реформування законодавства України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конфер. (13 березня 2010 р., м. Запоріжжя): у 2-х частинах. – Запоріжжя, 2010. – Ч. 2. – С. 95–96.

16. Якубовський Р. В. Класифікація фінансування освіти: проблеми теорії / Р. В. Якубовський // Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи: зб. тез доповідей XII Всеукр. наук.-практ. конфер. (09 квітня 2010 року, м. Тернопіль). – Тернопіль, 2010. – С. 298–300.

17. Якубовский Р. В. Особенности внебюджетных источников финансирования образования за законодательством Украины / Р. В. Якубовский // Новые технологии и информатизация общества: сб. материалов 5-й Междунар. науч.-практ. конфер. молодых ученых (Караганда, 16 апреля 2010 года) / Под общ. ред. д.т.н., проф. Грузина В.В. – Караганды, РИО «Болашак-Баспа», 2010. – Т. 2. – С. 348–350.

18. Якубовський Р. В. Деякі проблемні питання класифікації видатків бюджету на освіту / Р. В. Якубовський // Закарпатські правові читання: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конфер. (29-30 квітня 2010 р., м. Ужгород): У 2-х т. / За заг. ред. Ф. Г. Ващука, П. А. Трачука. – Ужгород: ЗакДУ, 2010. – Т. 1. – С. 256–258.

19. Якубовський Р. В. Проблеми реформування законодавства про фінансування освіти в умовах Болонського процесу / Р. В. Якубовський // Сучасні проблеми правової системи України: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конфер. (28 жовтня 2010 р., м. Київ) / Київський університет права НАН України; [редкол.: Шемшученко Ю. С., Бошицький Ю. Л., Чернецька О. В. та ін.]. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2010. – Вип. 2. – С. 189–190.

Якубовський Р. В. Правове регулювання фінансового забезпечення навчальних закладів України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ, 2011.

У дисертації здійснено комплексне дослідження проблем правового регулювання фінансового забезпечення навчальних закладів України. Проведено аналіз еволюції та дано теоретико-правову характеристику змісту фінансового забезпечення навчальних закладів, запропоновано його авторське визначення. Розглянуто класифікації форм та видів бюджетного фінансування навчальних закладів, визначено основні критерії цієї класифікації.

Основну увагу приділено дослідженню концептуальних засад правового регулювання джерел фінансового забезпечення навчальних закладів України. У роботі сформульовані і обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення законодавства про фінансове забезпечення навчальних закладів, визначено шляхи вирішення правових проблем фінансового забезпечення навчальних закладів в умовах Болонського процесу.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансування, видатки, бюджетне фінансування, кредитування, фінансування з альтернативних джерел, фінансове забезпечення навчальних закладів, фонди сприяння розвитку навчальних закладів.

Якубовский Р. В. Правовое регулирование финансового обеспечения учебных заведений Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Институт государства и права им. В. М. Корецкого НАН Украины. – Киев, 2011.

В диссертации осуществлено комплексное исследование проблем правового регулирования финансового обеспечения учебных заведений Украины. Проведен анализ эволюции и дана теоретико-правовая характеристика содержания финансового обеспечения учебных заведений, предложено его авторское определение. Выявлены правовые особенности финансового обеспечения учебных заведений. Рассмотрены классификации форм и видов бюджетного финансирования учебных заведений. Исследовано положение о финансовом обеспечении учебных заведений в форме целевых программ развития учебных заведений.

Важное место в диссертации занимает исследование правового регулирования источников финансового обеспечения учебных заведений Украины. Рассматриваются правовые проблемы бюджетного финансирования, кредитования для получения образования и финансирования учебных заведений из альтернативных источников. Проанализирован зарубежный опыт и сформулированы предложения по внедрению инновационных систем личных образовательных счетов и ваучерной системы в Украине. Особое внимание уделено исследованию предоставления платных услуг, благотворительных взносов,

образовательных грантов, кредитов, страхования, деятельности попечительских советов и фандрайзинга.

В работе сформулированы и обоснованы предложения по совершенствованию действующего законодательства Украины о финансовом обеспечении учебных заведений, определены пути решения правовых проблем финансового обеспечения учебных заведений в условиях Болонского процесса. В частности, обоснована необходимость принятия специального закона «О государственном льготном кредитовании образования», внесения изменений и дополнений в ст. 61 Закона Украины «Об образовании» относительно обеспечения постоянного бюджетного финансирования образования и расширения перечня дополнительных источников финансирования в форме грантов, а также целесообразность утверждения Кабинетом Министров Украины «Порядка формирования государственного заказа на подготовку специалистов, научных и научно-педагогических кадров, квалифицированных рабочих, повышения квалификации и переподготовки кадров (последипломное образование)», «Положения об образовательном гранте», «Положения о фондах содействия развитию учебных заведений». Предложено создание общегосударственного фонда содействия развитию государственных учебных заведений и местных фондов содействия развитию коммунальных учебных заведений.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, финансирование, расходы, бюджетное финансирование, кредитование, финансирование из альтернативных источников, финансовое обеспечение учебных заведений, фонды содействия развитию учебных заведений.

Yakubowsky R. W. Legal regulation of financial providing educational institutions of Ukraine. – Manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of Candidate of Legal Sciences, speciality – 12.00.07 – administrative law; financial law; information law. – Institute of State and Law named by V. M. Koretskyi of the National Academy of Sciences in Ukraine. – Kyiv, 2011.

The thesis presents a comprehensive research of problems about legal regulation of financial providing educational institutions of Ukraine. The analysis of evolution was made and although theoretical and legal description of the contents of financial providing educational institutions, suggest his author definition. Considered classification of forms and types of budget financing educational institutions.

Particular attention was paid to research the legal regulation of sources of financial support educational institutions of Ukraine. In work were formulated proposals to improve legislation on financial providing educational institutions, defined ways of solution of legal problems of financial providing educational institutions in conditions of the Bologna process.

Key words: financial providing, financing, expenditures, budget financing, crediting, financing from alternative sources, financial providing educational institutions, funds to promote educational institutions.